

HÅLL SVERIGE RENT

FRÅN
SÖDER
TILL
NORR

Rätt sak på rätt plats

Studie- och inspirationsmaterial för förskoleklasser till skolår 6.
Skolmaterialet ingår i en städ- och informationsturné, arrangerad av
Stiftelsen Håll Sverige Rent, Returpack, Plastkretsen och Metallkretsen.

Innehåll

Rätt sak på rätt plats	
Inledning	3
Rätt & fel & fakta	
Om nedskräpning, återvinning och pant.	4 – 5
Vi måste hjälpas åt...	
Vad är skräp och vad kan återvinnas?	6 – 7
Ingenting försvinner	
Gamla förpackningar återvinns till nya förpackningar. Läskburken har flera liv.	8 – 9
Undervisning i en hållbar miljö	
Lektionsmaterial/skolpaket.	10
Studiematerial från förskoleklasser – skolår 3	
Förslag på lektioner. Praktiska övningar. Värderingsövningar.	11 – 12
Studiematerial för skolår 4 – 6	
Diskussionsfrågor och tips på övningar. Förslag på lektionsinnehåll.	13 – 14
Värderingsövningar	
Förklaring.	15
Skoltävling	16 – 17
Tävlingsregler	
Tävlingsformulär att fylla i och skicka in.	18 – 19

Rätt sak på rätt plats

Rätt sak på rätt plats är en skolaktivitet med målsättningen att lära ut vad som kan lämnas till pant eller till återvinningsstationen och vad som är skräp. Varje år slängs 8 800 ton skräp på marken i Sverige. Mycket av detta kan återvinnas till nya produkter.

Det här studie- och inspirationsmaterialet innehåller en skoltävling och ett undervisningsmaterial med både praktiska och teoretiska uppgifter om skräp, källsortering, pant och förpackningar. Materialet vänder sig till elever från förskoleklasser upp till skolår 6 och är anpassat till två åldersgrupper: Förskoleklasser till skolår 3 samt skolår 4 till 6.

Som stöd i undervisningen finns tre filmer (på en videokassett), en affisch, informationsbroschyrer samt ytterligare information på www.hsr.se/skolmaterial

Hjälp oss att få fler att ta ansvar för vår miljö och vår natur!

Rätt & fel & fakta

Allmänt om nedskräpning

Varför slänger vi skräp på marken?

Människors beteende och attityder kring nedskräpning har förändrats. Enligt en SIFO-undersökning som Håll Sverige Rent genomförde 2001, tycker allt fler att nedskräpningen har ökat, men färre tycker att det är ett stort problem. Toleransen för nedskräpning har alltså ökat. Det är en trend som vi vill ändra på!

Vem slänger skräp?

Enligt samma SIFO undersökning slänger tre av tio skräp på marken. De största nedskräparna enligt SIFO-undersökningen är ungdomar mellan 15-29 år. I denna grupp är det sju av tio som slänger skräp. Det som slängs är framförallt papper, godisomslag, fimpar, snus och tuggummi.

Är tomma shampoflaskor skräp?

Shampoflaskor är inte skräp när de lämnas till återvinning. Tomma plastförpackningar t ex ketchupflaskor, shampoflaskor, plastburkar och plastdunkar ska källsorteras och lämnas vid återvinningsstationen. Plastförpackningar återvinns till nya förpackningar, möbler, rör och mycket annat.

Ska jag slänga min kaviartub?

Släng inte kaviartuben eller andra metallförpackningar bland soporna. Tömda kaviartuber, värmeljushållare, aluminiumfolie, konservburkar, lock, kapsyler och andra metallförpackningar ska lämnas till återvinning vid återvinningsstationen. Metallförpackningarna återvinns till nya förpackningar, bilar, flygplan och mycket mer.

Vilka förpackningar får vi pant för?

Lämna in dina tomma PET-flaskor, glasflaskor och aluminiumburkar i butiken, så får du pant för dem. Alla förpackningar som är märkta med pantsymbolen får du pant för. Återvunna burkar och flaskor blir till nya förpackningar.

Hur mycket skräp slängs på marken?

I Sverige slängs varje år 8 800 ton skräp på marken. Skräpet måste ofta plockas upp manuellt och det kostar skattebetalarna 320 miljoner kronor om året.

Vem plockar upp skräpet?

På kommunal mark är det kommunen som ansvarar för upplockningen. Fastighetsägare ansvarar för områden runt sina fastigheter och andra markägare för sina områden. Om alla tar ansvar genom att inte slänga skräp får vi en renare miljö och behöver inte lägga stora summor på renhållningen.

Är det brottsligt att skräpa ner?

Ja, det är olagligt. Straffet är böter och i grova fall fängelse. "Ingen får skräpa ner utomhus på en plats som allmänheten har tillträde eller insyn till", säger lagen (Miljöbalken).

PET-flaskor återvinns till fleecetröjor

Konsekvenser av nedskräpning

Skräp skadar barn, djur och natur.

Barn och djur skär sig på glas och plåt. Svanar och änder fastnar i sexpacksringar osv. En del skräp såsom exempelvis batterier, innehåller miljöfarliga ämnen t ex kadmium.

Nedbrytningstiden för många beståndsdelar i skräpet är lång i naturen.

- En PET-flaska tar 450 år att brytas ner av naturen
- En cigarettfimps nedbrytningstid är 1-5 år
- En aluminiumburk bryts ner under 300 år
- Plast bryts ner under 400 år
- Glas tar mer än en miljon år att bryta ner för naturen

Om vi däremot lämnar skräpet till återvinning, är det inte skräp längre, utan en resurs som man kan använda igen. Alla tömda förpackningar ska lämnas till återvinning och blir på så sätt nya förpackningar. Cigarettfimpar lämnas bland övrigt avfall, där de förbränns och blir till energi. Rätt sak på rätt plats blir en hållbar miljö.

Skräp är fult och dyrt.

Nedskräpning är inte bara fult, det är dyrt också. Det finns dessutom ett dokumenterat samband mellan skräpiga miljöer, otrygghet och kriminalitet.

Skräp är onödigt. Om alla hjälps åt att slänga skräp i papperskorgen, lämna förpackningar till återvinning samt PET-flaskor och pantburkar till pant, får vi en friskare och vackrare miljö att leva i.

Vad säger lagen?

Enligt miljöbalken är det ett brott att skräpa ner. Att exempelvis ställa gamla möbler eller kylskåp vid återvinningsstationen räknas som nedskräpning och kan ge böter eller fängelse.

Enligt miljöbalken är det förbjudet med nedskräpning. Ingen får skräpa ned utomhus – varken i naturen eller i bebyggda områden.

Vad kan vi göra för att stoppa nedskräpningen?

Vi kan vinna mycket på att sluta skräpa ned.

TRIVSEL: Det är trevligare med en ren skolgård, gata, skog, sjö, strand än en skräpig.

PENGAR: 8 800 ton skräp plockas upp i Sverige varje år. Det kostar skattebetalarna 320 miljoner kronor per år. Om vi slutar skräpa ned kan den summan sänkas. Det är bättre att lägga pengarna på ungdomsidrotten, skola, fritids eller barn- och ungdomsvård!

MILJÖKÄNSLA: Ett aktivt arbete med miljöfrågor och mot nedskräpning tjänar alla på. En ren kommun gör att fler vill besöka den. Att bli medveten om nedskräpningens konsekvenser och det ökade individuella ansvaret, kan så ett frö till en ökad miljömedvetenhet.

Källsortera dina förpackningar.

Tömda plast- och metallförpackningar ska lämnas till

återvinningsstationen. Om det är PET-flaskor eller aluminiumburkar märkta med pantsymbolen, så ska de lämnas mot pant i butiken. Dryckesburkar utan pant lämnas till återvinningsstationen.

Hur ska vi göra för att bli bättre?

Vi måste ta ett större ansvar för vår miljö. Skräp föder skräp. Det är aldrig rätt att kasta skräp, även om platsen redan är skräpig!

Håll en miljödag på skolan och ge sedan barnen i hemläxa att berätta för sina föräldrar vad de lärt sig.

Ta alltid med soppsåsar när du reser på semester eller ska vara en hel dag på stranden.

Om det finns för få papperskorgar i kommunen eller om du stöter på en överfull papperskorg, så kontakta din kommun och berätta var de saknas eller behöver tömmas.

Hur ser det ut runt skolan?

Samla ihop allt skräp runt skolan och låt barnen sortera ut skräp och förpackningar. Vad ska lämnas till återvinningsstationen och vad ska lämnas som pant till butiken?

Skräplista – rekommendationer för städning med barn.

Skräp man kan plocka:

- Papper
- Glasflaskor
- Plastförpackningar
- PET-flaskor
- Metallförpackningar
- Pantburkar
- Trä
- Tyg

Plocka med handskar eller plockverktyg:

- Fimpar
- Snusburkar och snus
- Bananskal
- Äppelskrutt
- Tuggummi

Om vi alla hjälps åt kan en miljömässigt hållbar utveckling säkerställas till år 2015, som är ett av världens länders millenniemål för global utveckling.

Vi måste hjälpas åt...

SKRÄP

Skräp kan vara fimpar, äppel-skrutt, snusburkar, tuggummin eller bananskal som ligger på marken. Skräp är fel sak på fel plats. Det ska slängas i en papperskorg eller bland soporna. Flaskor och burkar som ligger på marken ska lämnas till återvinningsstationen eller pantas i butiken.

PLAST- FÖRPACKNINGAR

Ketchupflaskor, senapsflaskor, plastburkar och lock är exempel på plastförpackningar som kan återvinnas. De ska tömmas och rengöras. Lock/kapsyler ska tas av. Plastförpackningarna och plastlock ska lämnas vid återvinningsstationen i behållaren för hårda plastförpackningar.

METALL- FÖRPACKNINGAR

Metallförpackningar, t ex kaviartuber, konservburkar, sprayflaskor, aluminiumfolie, lock, kapsyler och värmeljusthållare kan återvinnas till nya förpackningar. Töm och rengör förpackningen. Kom ihåg att hatten ska sitta kvar på tuber och att sprayflaskor ska vara pystömda. Platta till förpackningarna innan du lämnar dem vid återvinningsstationen i behållaren för metallförpackningar.

... att hålla Sverige rent!

PAPPERS- FÖRPACKNINGAR

Lämna pappersförpackningar till återvinning, t ex omslagspapper, corn flakespaket och mjölkförpackningar. Töm och rengör förpackningen innan du plattar till dem och lämnar dem på återvinningsstationen. Papper och kartong kan återvinnas till nya kartonger, ytskiktet på gipsskivor och mycket mer.

GLAS- FÖRPACKNINGAR

Sortera dina glasflaskor/-burkar i färgat eller ofärgat, var för sig. Lämna flaskorna/burkarna till återvinningsstationen i behållaren för färgat respektive ofärgat glas.

PANT- BURKAR OCH PET-FLASKOR

Aluminiumburkar, PET- och glasflaskor som är märkta med pantsymbolen kan lämnas mot pant i butiken. Du får pant för stora och små PET-flaskor, aluminiumburkar och små dryckesflaskor av glas. Burkarna återvinns till nya burkar, PET-flaskorna återvinns till nya förpackningar, fleece-tröjor och annat fyllnadsmaterial. Glasflaskor och hårda PET-flaskor tvättas och återanvänds.

Ingenting försvinner

Cirka 84 procent av alla aluminiumburkar lämnas idag tillbaka till butiken för pant. Det motsvarar cirka 13 000 ton aluminium.

Dina pantade aluminiumburkar smälts ned och återvinns till nya burkar.

Aluminiumburken kan återvinnas till 100 procent. Den dryckesburk som du lämnar i pant blir en helt ny burk utan spill eller svinn. Spara på naturens resurser.

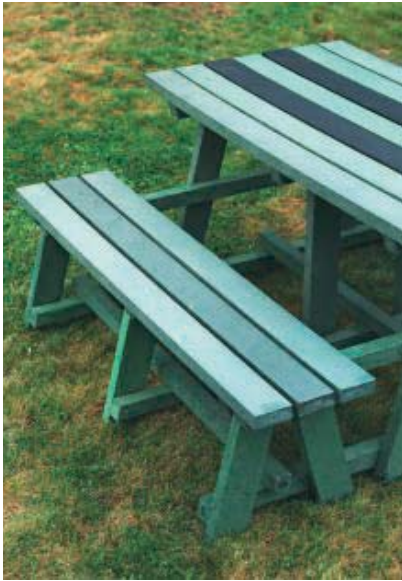

50 000 ton metallförpackningar förbrukas i Sverige varje år. Det är förpackningar av stål och aluminium. Metallförpackningar kan återvinnas hur många gånger som helst. Metallförpackningarna smälts ned och av den återvunna metallen kan man tillverka nya förpackningar, aluminiumfolie, motordelar, bilar, broar, och mycket mer.

Aluminium är en succé i ett kretsloppssamhälle men en dålig lösning i ett slit och släng-samhälle. Vid återvinning av aluminium sparar vi 95 procent av den energi som annars behövs för att tillverka helt nytt aluminium.

Ingenting försvinner

Plastförpackningarna som lämnas till återvinningsstationen transporteras vidare till en återvinningsfabrik. Där kvarnar de till sk granulat. Av det nya råmaterialet tillverkas exempelvis plastplankor, lekmöbler, svarta blomkrukor, stolar, rör, möbler och mycket mer. Ett ton plastförpackningar kan återvinnas till ca 84 000 blomkrukor.

Cirka 79 procent av alla PET-flaskor lämnas till pant i butiken. Det motsvarar cirka 10 000 ton plast.

Dina pantade PET-flaskor mals ned till sk flakes (plastflingor). Av flakes tillverkas bland annat nya plastflaskor, fleecetröjor, bilklädsel och fyllnadsmaterial.

PET-flaskan är inte skräp utan en värdefull råvara till bl a nya flaskor i en oändlig kedja.

Om alla i Sverige lämnar sina aluminiumförpackningar till återvinning blir den energi som sparas så stor att den kan värma upp cirka 8 500 småhus per år.

Undervisning i en hållbar miljö

Plastförpackningar återvinns till lekmöbler

Undervisningsmaterialet är anpassat för två åldersgrupper: **Förskoleklasser till skolår 3 och skolår 4-6**. Materialet är ett underlag för diskussioner, frågor och övningar och passar till 1-4 lektioner enligt egen planering. Lektionerna kan exempelvis handla om:

- **Skräp** – fel sak på fel plats. Diskutera vad som är skräp och vad som kan återvinnas eller pantas.
- **Materialet metall** – stål/plåt och aluminium. Aluminiumförpackningar som kan återvinnas till nya produkter.
- **Materialet plast** och plastförpackningar. Betydelsen av att lämna sina tömda ketchupflaskor och andra plastförpackningar till återvinningsstationen.
- **Vad är pant?** Varför lämnar vi flaskor och burkar till pant? Vad händer sedan?

SKOLPAKET

Lektionsmaterial

Här får du studie- och inspirationsmaterial om skräp, återvinning och pant. Förslag på uppgifter som kan diskuteras och praktiskt utföras i klasserna. Materialet är uppdelat i tre nivåer för respektive åldersgrupp.

NIVÅ
1

Vad är skräp?

NIVÅ
2

Konsekvenserna av nedskräpningen

NIVÅ
3

Åtgärder

Till din hjälp finns även följande hjälpmedel:

Video

På videon "Rätt sak på rätt plats" finns tre filmer:

1. **"Skurt om det svenska pantsystemet"** (22 min.) Filmen visar burkens och PET-flaskans väg från pantautomat till återvinning.
2. **"Ingenting försvinner"** (11:33 min.) En film om hur man källsorterar plastförpackningar hemma och vad och hur plastförpackningarna återvinns.
3. **"Aluminium"** (8 min.) Vi får följa kaviartubens väg från källsortering till återvinning.

Tryckt material

1. Broschyren "Bättre sortering ger bättre miljö"
2. Broschyren "Aluminium"
3. Vykort med information om pantsystemet

Förslag till lektioner

Genomförs individuellt, gemensamt i klassen eller gruppvis. Svar och underlag finns på sidan 4-9.

Från förskoleklasser till skolår 3

Syftet är att ge eleverna en allmän kunskap om nedskräpningsproblemet. Hur det påverkar och skadar vår natur, djur och människor. Att tömda förpackningar ska källsorteras och lämnas till återvinning. Eleverna får lära sig att ta vara på vår miljö och får en förståelse för att vi alla är ansvariga för hur det ser ut runt omkring oss.

Målsättningen är att väcka en vilja att bry sig och aktiveras kring åtgärder mot nedskräpningsproblemet och för återvinning samt dela med sig av nya kunskaper till föräldrar, syskon och kompisar.

Materialet är tänkt att vara ett undervisningsunderlag för diskussioner med frågor och övningar. Vi har lagt upp det i tre steg:

NIVÅ 1 **Vad är skräp?** Vad ska lämnas till återvinningsstationen och vad ska pantas?

NIVÅ 2 **Konsekvenserna** – vad händer med miljön när man skräpar ned? Vad händer när vi lämnar förpackningar till återvinning och pant?

NIVÅ 3 **Åtgärder** – Vad kan vi tillsammans göra åt nedskräpningen? Hur blir vi bättre på att källsortera och panta?

Vi rekommenderar alla tre steg. Hur mycket från respektive steg och vilka frågor ni väljer, är naturligtvis valfritt. Inled gärna med en värderingsövning, se sidan 15.

1 Vad är skräp?

- Vad är skräp och vad är inte skräp? Gör en tankekarta kring skräp.
- Genomgång av övriga exempel på skräp.
- Vad ska lämnas till återvinning?
- Är tomma läskburkar skräp? Är tömda ketchupflaskor skräp? Är kapsyler skräp?
- Vad är pant?
- Diskutera: Varför slänger man skräp? Varför ska man inte slänga skräp?

2 Vad händer med skräpet?

- Vilka material är skräp gjort av?
- Vilket sorts skräp är farligt? Sortera skräpet i en tankekarta efter "farlighetstyp", d v s om de kan skada människa, djur eller natur.
- På vilket sätt kan skräpet vara farligt? Är det giftigt, vasst, eller kan det skada på annat sätt? Diskutera vad som kan hända med skräpet i din miljö.
- Vart tar förpackningarna vägen när de har lämnats vid återvinningsstationen eller som pant i butiken?
- Om vi inte lämnar våra burkar och flaskor till återvinning – hur skulle det då se ut? Hur skulle det fungera?
- Redovisa resultaten av diskussionerna gemensamt eller gruppvis.

3 Vad kan vi göra åt skräpet?

- Fundera på vad man kan göra åt problemet med nedskräpning.
- Hur kan man själv hjälpa till? Hur kan skolan hjälpa till? Vilka mer kan hjälpa till?
- Vad skulle vi kunna göra för de pengar som nedskräpningen kostar skattebetalarna?
- Hur kan vi bli bättre på att källsortera våra förpackningar?
- Hur kan vi bli bättre på att panta?
- Varför är det bra med återvinning?

Skolår F – 3

Värderingsövningar

(förklaring se sidan 15)

Förslag till påståenden för tre linjeövningar runt nedskräpning

- Det är fult med skräp i skogen
- Skolgården är jätteskräpig
- Jag är en kille/tjej som aldrig slänger skräp

Förslag till fyra hörns-övning om återvinning

- Vad gör ni med gamla läskburkar hemma?

▶ **HÖRN A:**

Vi slänger dem bland soporna

▶ **HÖRN B:**

Vi slänger dem i skogen

▶ **HÖRN C:**

Vi lämnar dem till återvinningsstationen

▶ **HÖRN D:**

Vi pantar dem i affären

Praktiska övningar

Städdag vid skolan

Arrangera en städdag i skolans område (ingår i skoltävlingen. Läs mer på sidan 18). Hur ser det ut där? Vad är skräp och vad kan återvinnas?

Samla ihop allt och låt barnen sortera materialet. Berätta vad som är skräp och vad som kan lämnas till återvinning.

Insamling

I det material som ingår i vår skolaktivitet finns även insamlingssäckar märkta med "Skräp", "Metall" och "Plast", för att ni lättare ska kunna sortera materialet. Samla säckarna på en plats och kontrollera med kommunens skolkontakt att skräpet blir hämtat.

- **Rita av** skolans närmiljö – före och efter skräpplockningen.
- **Var finns** den närmaste återvinningsstationen för skolan och där du bor? Vad ska man lämna där? Vad ska man inte lämna där?
- **Hur mycket** tjänade barnen på att lämna pantflaskor och pantburkar till butiken?
- **Ge barnen** i hemläxa att berätta för sina föräldrar och syskon vad de lärt sig.

Förslag på lektioner

Syftet är att ge eleverna en allmän kunskap om nedskräpningsproblemet. Hur det påverkar och skadar vår natur, djur och människor. Att tömda förpackningar ska källsorteras och lämnas till återvinning. Eleverna ska lära sig att vi ska vara rädda om vår miljö och de ska få en förståelse för att vi alla är ansvariga för miljön. Målsättningen är att väcka en vilja att bry sig och aktiveras kring åtgärder mot nedskräpningsproblemet och dela med sig av nya kunskaper till föräldrar, syskon och kompisar.

Materialet är tänkt att vara ett undervisningsunderlag för diskussioner med frågor och övningar. Vi har lagt upp det i tre steg.

NIVÅ
1

Vad är skräp?

NIVÅ
2

Konsekvenser – Vad händer med miljön när man skräpar ner?

NIVÅ
3

Åtgärder – Vad kan vi tillsammans göra åt nedskräpningen?

Vi rekommenderar att alla tre stegen tas upp. Hur mycket av respektive steg och vilka frågor ni väljer är naturligtvis valfritt. Inled gärna med värderingsövningen.

1

Vad är skräp?

Diskussion och definition av skräp.

Ange olika sorters skräp i en gemensam "brainstorm". Gör en tankekarta kring skräp.

- Genomgång av övriga exempel på skräp.
- Är tomma läskburkar, shampoflaskor och kapsyler skräp?

- Diskutera: Varför slänger man skräp? Kommer det från fritidsaktiviteter eller företag? Kommer det härifrån eller från andra länder?
- När anser man att skräp är skräp och inte en resurs?
- Sortera skräpet i olika materialgrupper.
- Var slänger man mest skräp, vilka platser?

2

Vad händer med skräpet?

- Genomgång av skräpfakta t ex kostnader för nedskräpning. Hur många ton som slängs på marken? Hur lång tid tar det innan skräpet bryts ned i naturen?
- Vilka material är de vanligaste skräpen tillverkade av?
- Var ska man lämna tömda förpackningar?
- Vad händer sedan? Förpackningarna återvinns till nya produkter.
- Vilka typer av skräp är farliga? Sortera skräpen i tankekartan efter "farlighetstyp", d v s om de kan skada människor, djur eller natur.
- På vilka sätt kan det vara farligt? Är det giftigt, vasst, eller kan det skada på annat sätt? Diskutera vad som kan hända med skräpet i din miljö.
- Diskutera farligheten för naturen på kort och lång sikt.
- Hur påverkas vi av en skräpig miljö? Diskutera hälsa, trivsel och trygghet.
- Summera och presentera diskussionerna gemensamt eller gruppvis.
- Sammanfattande diskussion (slutsats): Varför ska man inte skräpa ner?

3

Vad kan vi göra åt skräpet?

- Fundera på vad man kan göra åt problemet med nedskräpning.
- Hur kan man själv hjälpa till? Hur kan skolan hjälpa till? Hur kan samhället hjälpa till?
- Vad skulle vi kunna göra för de pengar som nedskräpningen kostar skattebetalarna?

Skolår 4 – 6

Värderingsövningar

(Förklaring, se sidan 15)

Förslag till påståenden för tre linjeövningar runt nedskräpning:

- Det är för få papperskorgar i min stad/mitt samhälle
- Det är okej att slänga "pappersskräp" och "småskräp" om det inte finns någon papperskorg
- Jag är en kille/tjej som aldrig slänger skräp

Förslag till fyra hörns-övning om återvinning

Inledning:

Presentera ett scenario: Ni har haft klassfest och efter festen när ni städad har ni fått ihop en hel säck med läskburkar. Vad gör ni?

- ▶ **HÖRN A:**
Läraren får ta hand om burkarna själv
- ▶ **HÖRN B:**
Vaktmästaren får ta hand om burkarna och slänga dem i soporna
- ▶ **HÖRN C:**
Några i klassen lämnar burkarna på återvinningsstationen
- ▶ **HÖRN D:**
Några i klassen går till butiken och pantar

Metallförpackningar återvinns till flygplan

Fältstudie

Städdag vid skolan

Arrangera en städdag i skolans område (ingår i skoltävlingen. Läs mer på sidan 18). Hur ser det ut där? Vad är skräp och vad är förpackningar?

Samla ihop allt och låt barnen sortera materialet. Berätta vad som är skräp, förpackningar som ska lämnas till återvinningsstationen och pantburkar eller pantflaskor som ska lämnas mot pant i butiken.

Insamling

I det material som ingår i vår skolaktivitet finns även insamlingssäckar märkta med "Skräp", "Metall" och "Plast", för att ni lättare ska kunna sortera materialet. Samla säckarna på en plats och kontrollera med kommunens skolkontakt att skräpet blir hämtat.

- **Vilka material** består skräpet av?
- **Vad kan** lämnas till återvinningsstationen? Vad kan lämnas i butiken som pant?
- **Vad händer** med de förpackningar som lämnas till återvinningsstationen?
- **Vad händer** med våra burkar och PET-flaskor som vi har pantat i butiken?
- **Hur ser** sophanteringen och sopsorteringen ut i din kommun?
- **Vad återvinns** och hur?
- **Hur lång** tid tar det innan skräpet bryts ner i naturen?
- **Kommer skräpet** från fritids- eller från yrkesverksamhet?
- **Varför slängde** man just det här skräpet?
- **Hur kan** vi bli bättre på att panta?
- **Hur kan** vi bli bättre på att källsortera våra förpackningar?
- **Varför är** det bra med återvinning?

Värderings- övningar

Förklaring

Värderingsövningar är ett strukturerat sätt att inleda samtal i frågor som saknar givna svar.

I övningar får eleverna tillfälle att tänka efter och ta ställning, träna sig i att uttrycka sina åsikter, motivera sina ståndpunkter samt träna sig i att lyssna på andra.

När man arbetar med värderingsövningar får alla komma till tals i klassen/gruppen. I en värderingsövning är ingenting rätt eller fel. Det handlar istället om att lyfta fram vilka värderingar och allmänna uppfattningar som finns i klassen/gruppen.

Det är ett sätt att skapa engagemang och förståelse inför den information man sedan vill förmedla.

Nedskräpning och återvinning diskuteras inte under själva värderingsövningen, utan diskussionen kommer efter övningen.

Värderingsövningar kan utföras på många olika sätt. Här beskrivs "linjeövning" och "fyra hörn". De är exempel på enkla övningar där eleverna förflyttar sig i rummet för att mycket påtagligt visa var de står i frågan.

Linjeövning

Ledaren presenterar ett påstående (obs! Inte en fråga) t ex "Glass är det godaste som finns". I rummet finns en tänkt linje. Den ena slutpunkten på linjen representerar uppfattningen "Instämmer helt och fullt i påståendet". Den andra slutpunkten representerar "Instämmer inte alls i påståendet". Deltagarna får sedan gruppera sig på den tänkta linjen utifrån sin egen uppfattning. Därefter uppmanas de som står tillsammans på linjen att diskutera varför de står just där de står. De olika grupperingarna får sedan redovisa sina ståndpunkter för varandra. Observera ingen diskussion, bara en redovisning av vilka uppfattningar som finns. Efter värderingsövningen kan man presentera fakta, diskutera etc.

Fyra hörn-övning

En annan modell för värderingsövningar är den så kallade fyra hörn-övningen. Eleverna får fyra påståenden som representeras av var sitt hörn i rummet. Efter det att påståendena presenteras får deltagarna gå till det hörn de tycker stämmer bäst överens med den egna uppfattningen. Därefter diskuterar man som i linjeövningen ovan och redovisar för varandra.

Mer information om värderingsmetodik och fler exempel på övningar finns i Håll Sverige Rents miljöpedagogiska litteratur, www.hsr.se och på www.hsr.se/campus

Skoltävlingen

RÄTT SAK PÅ RÄTT PLATS

Tävlingen går ut på att rätt sak på rätt plats inte är skräp.
Tävlingsperiod: april – oktober 2004.

Tävlingen sker i två etapper:

Ettapp 1. Varje kommun tävlar inbördes om bästa skolklass.

Ettapp 2. En skola från varje kommun går vidare till en turnéfinal som avgörs under oktober månad.

Bästa klass vinner 10 000 kronor.

Tävlingsuppgift:

Klassen ska genomföra en skräpplockardag, då eleverna ska samla in skräp och förpackningar från sin närmiljö (t ex kring skolan) och hemifrån. Ta med materialet till skolan och se vad som är sopor/skräp, pantförpackningar och återvinningsbara förpackningar. Materialet läggs i respektive insamlingspåse (bifogas skolpaketet).

Rätt sak på rätt plats är inte skräp. Skräpet kan vara en resurs som kan återvinnas till en ny produkt och få ett nytt liv. På så sätt sparar vi på naturens resurser.

Tävlingspris

Etapp 1

Bästa klassen i kommunen

Pris: 5 000 kronor

Diplom till alla deltagande klasser

Etapp 2

TURNÉFINAL

Bästa klassen i deltagande
kommuner i turnén

”Håll Sverige Rent från söder till norr”

Första pris: 10 000 kr

Extra bonuspris: Utemöbler till skol-
gården tillverkade av återvunnen plast
lottas ut bland alla deltagande klasser

Tävlingsregler

Tävlingsstart

Startskottet går när skolmaterialet har kommit till lärarna ca en månad före turnén ”Håll Sverige Rent från söder till norr”. Då kan tävlingen påbörjas. Alla uppgifter ska redovisas på tävlingsformuläret (sidan 19) och skickas in till din skolkontakt på kommunen.

Tävlingsperiod

Lokala skoltävlingar i kommunen: april – oktober 2004.

Turnéfinal: oktober 2004

Tävlingsförfarande

Klassen ska genomföra en skräpplockardag, hålla lektioner om skräp, pant och källsortering. Samla in skräp, plast- och metallförpackningar, pantburkar och PET-flaskor. Fotografera det insamlade materialet. Den klass som genomför aktiviteten och samlar in flest förpackningar under tävlingsperioden, vinner. Om flera klasser genomför aktiviteten lika bra, bedöms klassen efter en utslagsgivande teckning. Kommunens jury (se bilaga) avgör vilken klass som vinner. Den vinnande klassen går sedan vidare till en turnéfinal i oktober 2004.

Insamlingssäckar

Säckarna i skolaktiviteten är märkta med ”Metallförpackningar”, ”Plastförpackningar” och ”Skräp”. Lägg respektive förpackning/skräp i respektive säck. Kommunen ordnar med hämtning av säckarna och kör dem till torget för att visa vilket berg av säckar ni samlat in.

Pant

Eleverna visar upp kvittot för pantade burkar och flaskor för läraren, som redovisar den sammanlagda summan på tävlingsformuläret.

Skräpplockardag

Genomför en skräpplockardag på skolgården eller i dess närmiljö.

Frågor

Svara på fyra frågor (se sidan 19).

Två foton behövs även för att delta. Ett foto som visar antalet säckar som samlats in av skräp, plast- och metallförpackningar. Det andra fotot ska vara på klassen med säckarna framför. Fotot ska skickas in av läraren tillsammans med tävlingsblanketten till kommunens skolkontakt.

Teckning

Rita en bild om varför det är så viktigt att rätt sak hamnar på rätt plats.

Tävlingsblankett och prisutdelning

När skräpplockardagen är genomförd och tävlingsblanketten är ifylld, skickas den till skolkontakten i er

kommun, se datum i följebrevet. Klassens resultat delas med antal elever i klassen. Kommunen utser en jury (se vårt följebrev), som korar en kommunvinnare.

Bästa klass i kommunen

Kommunen genomför en prisutdelning. Den vinnande klassen får en check på 5 000 kronor från Håll Sverige Rent. Alla anmälda klasser får ett diplom som medföljer i skolpaketet. Diplomet finns också på Håll Sverige Rents hemsida för utskrift (för de som vill dela ut diplom till alla elever i klassen).

Bästa klass i landet

Turnéfinalen avgörs under oktober månad. En jury bestående av representanter från Håll Sverige Rent, MetallKretsen, Plastkretsen och Returpack väljer ut det bästa bidraget. Den vinnande klassen får 10 000 kronor.

Priser

Kommuntävlingen

5 000 kronor vinner bästa klassen i kommunen. Den vinnande klassen i varje kommun som deltar i turnén går sedan vidare till en turnéfinal där Håll Sverige Rent utser en vinnare och genomför en prisutdelning under oktober månad i den vinnande kommunen.

Turnévinnare

10 000 kronor vinner den klass som Håll Sverige Rent bedömer har lyckats bäst i turnétävlingen.

En uppsättning lekmöbler i återvunnen plast till skolgården lottas ut bland de deltagande klasserna.

Tävlingsformulär

Fylls i av läraren och skickas in till kommunens skolkontakt, se adress nedan.

1. Vi har genomfört en skräpplockardag på skolgården eller i dess närmiljö. Ja
2. Hur många lektioner har klassen genomfört under temat "Rätt sak på rätt plats" Svar: _____
3. Hur många säckar med tömda plastförpackningar har klassen samlat in? (Foto bifogas) Svar: _____
4. Hur många säckar med tömda metallförpackningar har klassen samlat in? (Foto bifogas) Svar: _____
5. Vilken summa har klassen fått ihop av de insamlade pantburkarna och PET-flaskorna? Svar: _____

Frågor till klassen

1. Ska man ta av korken från plastflaskan när man lägger den i återvinningen? Svar: _____
2. Hur många ton pantburkar återvinner vi i Sverige varje år? Svar: _____
3. Hur mycket energi sparas om man återvinner aluminium istället för att göra ny "jungfrulig" aluminium? Svar: _____
4. Hur mycket skräp slängs på marken i Sverige varje år? Svar: _____

Bifoga två bilder.

1. En på alla klassens insamlade säckar.
2. Den andra bilden ska avbilda klassens elever med insamlings säckarna stående framför dem.

Teckning

Rita en bild om varför det är så viktigt att rätt sak hamnar på rätt plats. Rita på ett separat A4-blad som bifogas tävlingsformuläret. (Om flera klasser får samma resultat, kommer teckningen att bli utslagsgivande. Detta bedöms av en jury med representanter från Håll Sverige Rent, Plastkretsen, MetallKretsen och Returpack.)

SKOLA _____

KLASS _____ **ANTAL ELEVER I KLASSEN** _____

KLASSFÖRESTÅNDARE _____

REKTOR _____

ADRESS _____

POSTNR, ORT _____ **TEL** _____

Skicka in formuläret och teckningen tillsammans med två foton till kommunens skolkontakt:

ADRESS _____

TEL _____ **FAX** _____

HÅLL SVERIGE RENT

FRÅN SÖDER TILL NORR

Det här skolmaterialet ingår i städ- och informationsturnén som Stiftelsen Håll Sverige Rent genomför 2004 i samarbete med Returpack, MetallKretsen, Plastkretsen och din kommun.

www.hsr.se

**FÖRPACKNINGS
INSAMLINGEN** ● ● ● ●

På uppdrag av Plastkretsen och MetallKretsen
www.forpackningsinsamlingen.se
www.plastkretsen.se
www.metallkretsen.se

RETURPACK
www.returpack.se